

LAVO Pohjalainen Anna(OM), Talus
Anu(OM)

04.05.2018

Asia

Komission ehdotus asetukseksi yksilöiden suojelusta unionin toimielinten, elinten ja laitosten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (Unionin toimielinten tietosuoja-asetus)

Kokous

U/E/UTP-tunnus

U 26/2017 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan komissio antoi 10.1.2017 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi yksilöiden suojelusta unionin toimielinten, elinten ja laitosten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta. OSA-neuvostossa 8.6.2017 hyväksyttiin neuvoston yleisnäkemyks (9091/2017) ehdotuksesta unionin toimielinten tietosuoja-asetukseksi.

Euroopan parlamentissa hankkeesta vastaava kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE) hyväksyi toimielinten tietosuoja-asetusta koskevan mietinnön 12.10.2017 (C8-0008/2017 - 2017/0002(COD)).

Toimielinten väliset kolmikantaneuvottelut käynnistyivät 8.11.2017. Viron johdolla käytiin tämän jälkeen kolmet trilogit, viimeisin 6.12.2017 (ks. Viron "progress report" 15961/2017). Tämän hetkinen puheenjohtajamaa Bulgaria on jatkanut kolmikantaneuvotteluita. Seuraavat kolmikantaneuvottelut käydään 16.5.2018. Tavoitteena on löytää tuolloin lopullinen yhteisymmärrys asetuksen soveltamisalasta. Kolmikantaneuvottelujen suurin kiistakysymys on koskenut asetusehdotuksen soveltamisalaa. Mikäli neuvosto ja Euroopan parlamentti eivät pääse yhteisymmärrykseen tässä asiassa, eivät toimielinten tietosuoja-asetusta koskevat neuvottelut etene.

Suomen kanta

Suomi pitää tärkeänä, että unionin toimielimiä ja elimiä koskeva sääntely yhdenmukaistetaan yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa ja että toimielimiä koskevan tietosuoja-asetuksen soveltaminen voi alkaa

mahdollisimman samanaikaisesti yleisen tietosuojasetuksen soveltamisen kanssa 25.5.2018.

Suomi on ehdotuksen käsittelyn aiemmassa vaiheessa suhtautunut pidättyvästi Euroopan parlamentin ehdotukseen laajentaa asetuksen soveltamisala kattamaan myös poliisi- ja rikosoikeudellisen yhteistyön virastojen suorittama operatiivisten henkilötietojen käsittely. Suomi on katsonut, että jos SEUT kolmannen osan V osaston 4 ja 5 luvun soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa toteuttavien unionin toimielinten ja laitosten perustamiseksi annetuissa säädöksissä vahvistetaan kattavat tietosuojasäännöt, tulisi näiden toimielinten ja laitosten suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn ensisijaisesti soveltaa näitä erityissääntöjä. Valtioneuvosto pitää tarkoituksenmukaisena, että Europol ja EPPO jäävät tässä vaiheessa asetusehdotuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Muiden virastojen osalta valtioneuvosto pitää edelleen neuvoston yleisnäkemystä soveltamisalan osalta ensisijaisena ratkaisuna, mutta on neuvottelujen etenemisen turvaamiseksi valmis tarkastelemaan muitakin vaihtoehtoisia ratkaisuja. Tämän vuoksi valtioneuvosto katsoo, että operatiivisten henkilötietojen käsittelyä koskevien yleisten säännöksiä sisällyttäminen toimielinten tietosuojasetukseen olisi hyväksyttävissä sillä edellytyksellä, että virastojen (Eurojust, Frontex) henkilötietojen käsittelyä koskevat erityissäännöt olisivat ensisijaisia asetukseen otettuihin yleissääntöihin nähden.

Suomi arvioi lopullista neuvottelutulosta kokonaisuutena painottaen erityisesti asiakirjajulkisuuden toteutumista.

Pääasiallinen sisältö

Euroopan parlamentti on esittänyt asetusehdotukseen lisättäväksi uutta VIIIa lukua, jossa säädettäisiin operatiivisten henkilötietojen käsittelystä. Luvun säännöksiä sovellettaisiin SEUT kolmannen osan V osaston 4 ja 5 luvun soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa toteuttavien unionin toimielinten ja laitosten suorittamaan operatiivisten henkilötietojen käsittelyyn. Neuvoston yleisnäkemysten mukaan asetusta ei sovelleta tällaiseen henkilötietojen käsittelyyn, jos näiden elinten ja laitosten perustamiseksi annetuissa säädöksissä vahvistetaan kattavat tietosuojasäännöt. Operatiivisten henkilötietojen käsittelyä koskevia erityissääntöksiä on esimerkiksi Euroopan syyttäjänvirastoa (EPPO) ja Euroopan unionin lainvalvontayhteistyövirastoa (Europol) koskevissa asetuksissa. Tällaista erityissääntelyä sisältyy myös Euroopan unionin oikeudellisen yhteistyön yksikköä (Eurojust) koskevaan asetusehdotukseen.

Neuvoston puheenjohtajamaa Bulgaria on esittänyt kompromissia, jonka mukaan toimielinten tietosuojasetukseen otettaisiin VIIIa luku, joka sisältäisi yleiset säännöt lainvalvontavirastojen operatiivisten henkilötietojen käsittelystä. Nämä säännöt olisivat toissijaisia lainvalvontavirastoja koskevaan erityissääntelyyn nähden. Puheenjohtajamaa esittää uuteen VIIIa lukuun neljää artiklaa, jotka koskevat luvun soveltamisalaa (69a artikla), määritelmiä (69b artikla),

operatiivisten henkilötietojen käsittelyä koskevia periaatteita (69c artikla) sekä käsittelyn lainmukaisuutta (69d artikla).

Kolmikantaneuvotteluissa esitetty kompromissiehdotuksen mukaan uutta VIIIa lukua sovellettaisiin Eurojustiin. Tässä vaiheessa VIIIa lukua ei sovellettaisi Europolin ja EPPO:n suorittamaan operatiivisten henkilötietojen käsittelyyn. Kolmikantaneuvotteluissa ehdotetun kompromissiratkaisun (WK 4888/2018 INIT limite) mukaan näitä virastoja koskisi asetukseen otettava tarkastelulauseke. Tarkastelulausekkeen mukaan komission on [1.5.2022 mennessä] arvioitava ne säädökset, joita sovelletaan SEUT kolmannen osan V osaston 4 ja 5 luvun soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa toteuttavien unionin toimielinten ja laitosten suorittamaan operatiivisten henkilötietojen käsittelyyn. Komissio arvioisi mainitun sääntelyn yhdenmukaisuutta rikosasioiden tietosuojadirektiivin (2016/680) kanssa ja ehdotetun VIIIa luvun kanssa. Komissio voi tarkastelun perusteella ehdottaa VIIIa luvun soveltamisalan ulottamista Europoliin ja EPPO:oon. Lisäksi komissio voisi ehdottaa mukautuksia ehdotettuun VIIIa lukuun.

Komission alkuperäinen ehdotus ei sisältänyt säännöstä henkilötietojen suojan ja asiakirjajulkisuuden välisestä suhteesta. Neuvoston yleisnäkemykseen lisättiin Suomen aloitteesta artikla, jonka mukaan unionin toimielimet ja elimet sovittavat yhteen oikeuden henkilötietojen suojaan ja oikeuden saada tutustua asiakirjoihin unionin oikeuden mukaisesti (70 a artikla).

Komission alkuperäisen ehdotuksen mukaan uutta toimielinten tietosuoja-asetusta sovelletaan 25.5.2018 alkaen. Tuolloin aletaan soveltaa yleistä tietosuoja-asetusta (2016/679), jossa edellytetään nykyisen toimielinten tietosuoja-asetuksen (45/2001) mukauttamista yleisessä tietosuoja-asetuksessa vahvistettujen periaatteiden ja sääntöjen mukaisiksi. Näin varmistetaan johdonmukaisuus jäsenvaltioita ja EU:n toimielimiä koskevan sääntelyn välillä ja mahdollistetaan asetusten samanaikainen soveltaminen.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Sopimus Euroopan unionin toiminnasta 16 artiklan 2 kohta/ tavallinen lainsäätämisyjärjestys (määräenemmistö neuvostossa, Euroopan parlamentin osallistuminen lainsäätämiseen).

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta (LIBE) hyväksyi mietinnön asetusehdotuksesta 12.10.2017 otettuaan huomioon oikeudellisten asioiden valiokunnan (JURI) 5.10.2017 antaman lausunnon. Hankkeen raportoiija on saksalainen Cornelia Ernst (Euroopan yhtyneen vasemmiston konfederaatioryhmä/Pohjoismaiden vihreä vasemmisto). LIBE-valiokunta sai 26.10.2017 Euroopan parlamentilta luvan aloittaa toimielinten väliset kolmikantaneuvottelut asetusehdotuksesta.

Kansallinen valmistelu

Oikeudelliset kysymykset -jaoston kirjallinen menettely 3.5.- 4.5.2018.

Eduskuntakäsittely

U-kirjelmä (U 26/2017 vp) annettiin eduskunnalle 16.3.2017 ja U-jatkokirjelmä (UJ 34/2017 vp) annettiin eduskunnalle 15.11.2017.

Hallintovaliokunta on antanut asiassa lausunnot 6.4.2017 (HaVL 7/2017 vp) ja 30.11.2017 (HaVL 37/2017 vp). HaV toteaa lausunnossaan 37/2017, että SEUT kolmannen osan V osaston 4 ja 5 luvun nojalla annettavissa, näiden lukujen soveltamisalaan kuuluvia toimielimiä ja laitoksia koskevissa säädöksissä on mahdollista vahvistaa myös tietosuojaa koskevat säännöt. Jos tällaiset säännökset sisältyvät kyseisiä toimielimiä ja laitoksia koskeviin säädöksiin, niitä olisi HaV:n mukaan erityissäännöksinä sovellettava ensisijaisesti.

Perustuslakivaliokunta on antanut asiassa lausunnot 21.4.2017 (PeVL 15/2017 vp) ja 15.12.2017 (PeVL 60/2017).

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Ehdotus koskee henkilötietojen suojaa unionin toimielinten, elinten ja laitosten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä, joten se ei aiheuta muutostarpeita kansalliseen lainsäädäntöön tai Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvaan lainsäädäntöön. Toimielinten tietosuojasetuksessa omaksutuilla ratkaisulla voi kuitenkin olla välillisiä vaikutuksia jäsenvaltioissa suoraan sovellettavan yleisen tietosuojasetuksen tulkintaan ja yleisen tietosuojasetuksen salliman kansallisen liikkumavaran puitteissa annettuun kansalliseen lainsäädäntöön.

Taloudelliset vaikutukset

Säädöstä sovellettaisiin unionin toimielinten, elinten ja laitosten suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn. Sillä ei olisi vaikutuksia Suomen valtion budjettiin.

Unionin tasolla ehdotuksen vaikutukset menoihin rajoittuvat unionin toimielinten ja elinten kustannusten kattamiseen. Komission arvion mukaan ehdotus ei tule aiheuttamaan huomattavia lisäkustannuksia unionin toimielimille ja elimille. Ehdotuksen mukaan Euroopan tietosuojavaltuutettu voi määrätä hallinnollisia sakkoja unionin toimielimille ja elimille. Unionin toimielimelle tai elimelle voidaan määrätä sakko, joka on enintään 250 000 euroa vuodessa (25 000 euroa rikkomista kohden) tai 500 000 euroa vuodessa (50 000 euroa rikkomista kohden), kun on kyse asetuksen vakavimmista rikkomisista. Komissio arvioi sakkujen taloudellisen vaikutuksen jäävän vähäiseksi, sillä sakkoja on tarkoitus soveltaa ainoastaan viimesijaisena keinona kaikkein vakavimmissa tapauksissa.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Eurojust pitää neuvoston yleisnäkemyistä parhaana ratkaisuna operatiivisten henkilötietojen osalta. Se on ilmaissut voivansa toissijaisesti hyväksyä puheenjohtajamaa Bulgarian lähestymistavan edellyttäen, että Eurojust-asetuksen henkilötietojen käsittelyä koskevat erityissäännöt ovat ensisijaisia toimielinten tietosuojasetuksen VIII lukuun nähden. (Ks. Eurojustin kirje 14.2.2018 (6127/2018).)

Asiakirjat

WK 4888/2018 INIT limite (viimeisin versio Pj:n kompromissiehdotuksesta)

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

OM/ Anu Talus, p. 02951 50586
OM/ Anna Pohjalainen, p. 02951 50194

EUTORI-tunnus

EU/2017/0462

Liitteet**Viite**

Asiasanat

Hoitaa

Tiedoksi
